

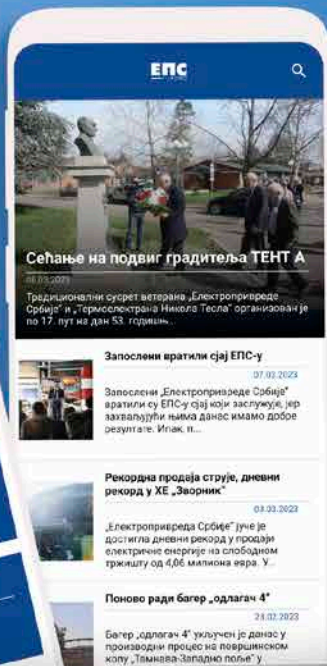

■ „Одлагач 4“ поново у производњи на „Тамнава-Западном пољу“

Машина у одличном стању

Све информације на једном месту

ЕПС
ИНФО

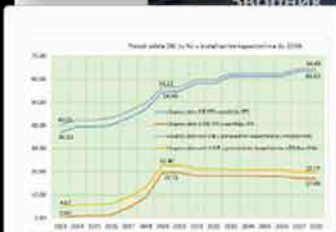
Скенирај QR код

GET IT ON
Google Play

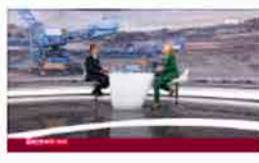
Available on the
AppGallery

<https://energija>

Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

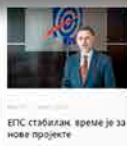
Нови зелени мегавати стратешки су опредељене „Електропривреде Србије“ и про потврђује Зелени пут ЕПС-а, документ који обједињује најважније инвестиционе пројекте у области обновљивих извора. Батна енергија из угља јесте стварност и садашњица нашег електроенергетског сектора, али на траси декарбонизације.

Вести | 23.12.2022
ЕПС не зависи од увоза електричне енергије

Вести | 09.12.2022
Потребна транзиција по мери Србије и ЕПС-а

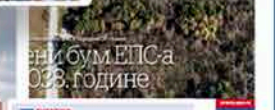
Вести | 09.12.2022
ЕПС стабилан, време је за нове пројекте

Вести | 09.12.2022
ЕПС ТЕНТ

Вести | 09.12.2022
КОСТОЛАЦ

Вести | 09.12.2022
Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

Вести | 09.12.2022
Изајасултатла уваскстоје гурди

Садржај

04

из епс групе

Са конференције „Улога угља у зеленој транзицији Западног Балкана“
Угаљ има своје место у српској енергетици

10

актуелно

„Глодар 5“ у ремонту
Инвестициона оправка капиталних размера

12

репортажа

У осмомартовској смени с диспечеркама копа „Тамнава-Западно поље“
Срце и мозак рудника

14

актуелно

Реконструкција система на ПК „Радљево“
Два месеца великих послова

16

У посети радницама у Сушари
Рад уз међусобно поштовање

17

локални мозаик

Из Предшколске установе „Ракила Котаров Вука“
Окружни сусрет васпитача

19

Монографија о селу Зеоке
Србија у малом

20

временлов

У сусрет годишњици оснивања „Метала“
Радионице које раде седам деценија

05

Србија – највећи извозник у региону

Рекордна продаја струје

06

„Одлагач 4“ поново у производњи на „Тамнава-Западном пољу“

Машина у одличном стању

08

Завршна фаза систематизације радних места на ПК Поље „Е“

Обједињени копови у источном делу басена

импресум

ЕНЕРГИЈА
КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

В. Д. ДИРЕКТОРА: **Мирслав Томашевић**, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Звездана Јовановић Поповић**, РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Наталија Живковић**, РУКОВОДИЛАЦ ОДЕЉЕЊА ЗА ИНТЕРНУ КОМУНИКАЦИЈУ: **Ана Павловић**, ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: **Милош Павловић**, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: **Милан Цвијетић**, АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: **Карађорђева 37, 11550 Лазааревац**, ТЕЛЕФОНИ: **011 785 5086, 785 5089**, Е-МАИЛ: **redakcija@rbkolubara.rs**, WEB SITE: **www.rbkolubara.rs**, НАСЛОВНА СТРАНА: **Александар Рашин**, ЛОГОТИП: **Милош Павловић**, Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године; Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

Угаљ има своје место у српској енергетици

У свим сценаријима представљеним у документу ЕПС-а „Go Green Road“ употреба угља опада

Угаљ ће имати кључну улогу у зеленој транзицији земаља Западног Балкана и Србије, али је неопходно да се струка пита о будућности „Електропривреде Србије“ и спровођењу енергетске транзиције, став је учесника конференције „Улога угља у спровођењу зелене транзиције у електроенергетском сектору Западног Балкана“, која је одржана 14. фебруара на Машинском факултету у Београду.

– Удео угља у производњи електричне енергије у Србији постепено ће се смањивати, али не пре него што се уведу заменске алтернативе – рекао је Иван Јанковић, помоћник министра рударства и енергетике за сектор геологије. – Електроенергетика Србије више од пола века своју производњу базирала је на сопственим ресурсима угља и у нашим термоелектранама производи се од 65 до 70 одсто укупне електричне енергије.

Он је навео да је неопходно улагање у модернизацију рударског сектора и боље управљање, али да се Србија обавезала на смањење удела угља уз истовремено повећање удела обновљивих извора енергије и достизање карбонске неутралности.

– Угаљ је незаменљив када је у питању обезбеђивање електричне енергије и циљ је да угаљ уклопимо у шири процес транзиције, и то на одржив начин. Најважнији циљеви у стратешким документима – Интегрисаном

■ Др Владимир Шиљкут

националном климатском и енергетском плану и новој Стратегији развоја енергетике – јесу смањење емисије гасова стаклене баште и повећање удела обновљивих извора енергије, и то без ослањања на увоз електричне енергије – рекао је Јанковић.

Др Владимир Шиљкут, саветник директора „Електропривреде Србије“ за пословни систем, истакао је да угаљ треба да обезбеди енергетску сигурност Србије и да има улогу у зеленој транзицији.

– У свим сценаријима представљеним у документу ЕПС-а „Go Green Road“ употреба угља опада. Као резултат, емисиони фактор би постепено пао са 0,86 тона CO₂ по MWh из 2019. године на 0,51 тона CO₂ по MWh у 2035. години. То смањење емисије се поклапа с два сценарија у нацрту Интегрисаног националног енергетског и

климатског плана. Када буде усвојена коначна верзија овог плана, као и Стратегија развоја енергетике до 2050. године, ЕПС ће као државна компанија томе да прилагоди свој зелени пут. То ће практично омогућити да се наши циљеви за смањење емисија остваре – рекао је Шиљкут.

Како је објаснио, укупне планиране инвестиције ЕПС-а до 2035. године требало би да достигну 8,5 милијарди евра, у складу с пројектованим растом потрошње електричне енергије и процесом декарбонизације.

Он је подсетио да су формиран Стручни савет и Научни савет ЕПС-а, у чијем раду већ учествују стручњаци из саме компаније, академске заједнице и стручних институција, како би се донеле праве одлуке о зеленој транзицији и будућности електроенергетског сектора Србије.

Дејан Поповић, председник Савета Агенције за енергетику, указао је да је енергетска криза показала да је енергетска безбедност у директној пропорцији са енергетском независношћу државе. Он је објаснио да ће угаљ имати кључну улогу у зеленој транзицији и остаће основни енергент сигурно до 2050. године.

Милутин Ђукановић, председник борда директора „Електропривреде Црне Горе“, објаснио је да је енергетска криза открила све мане рада електроенергетског сектора и истовремено дала могућност за боље планирање у наредном периоду. Он је указао на то да је неопходна енергетска транзиција, али не на корист своје штете.

Проф. др Драган Игњатовић с Рударског факултета у Београду нагласио је да није питање да ли ће употреба угља глобално расти у наредним годинама, већ како ће се он користити. Он је додао да ће угаљ до половине овог века остати најзначајнији, најстабилнији и инвестиционо најјефтинији извор енергије.

– Србија има залихе лигнита од три милијарде тона које премашују њене потребе. Ако превремено изађемо из производње угља, нећемо имати базну енергију јер, на пример, соларни капацитети раде само дану. Због тога нам је угаљ неопходан – рекао је Игњатовић.

3. Бадњевић

Улагања

У реконструкцију капацитета за производњу електричне енергије и угља у ЕПС-у планирана су улагања од 2,2 милијарде евра, 5,8 милијарди евра у изградњу заменских и нових капацитета и 500 милиона евра у заштиту животне средине – рекао је др Владимир Шиљкут.

Дневни рекорд у производњи електричне енергије остварила је и ХЕ „Зворник“

Дневни рекорд у продаји електричне енергије на слободном тржишту од 4,06 милиона евра, „Електропривреда Србије“ остварила је 2. марта. Укупна продата количина електричне енергије, износила је 26,67 GWh и пласирана је на берзе електричне енергије у Републици Србији и региону.

Само у три дана марта ЕПС је у продаји електричне енергије на слободном тржишту у плусу за 8,8 милиона евра. И у фебруару је ЕПС био извозник струје и у плусу је за више од 21 милион

Рекордна продаја струје

евра у извозу електричне енергије. Република Србија је ових дана највећи нето извозник електричне енергије у региону југоисточне Европе.

Рекорди су остварени и у хидросектору. Хидроелектрана „Зворник“ остварила је 2. марта нови апсолутни рекорд у дневној производњи електричне енергије од 2.923 мегават-часа. Најбољим

дневним резултатом у 68 година дугој историји ове дринске хидроелектране за пет мегават-часова је надмашен претходни рекорд постигнут 23. децембра 2022. године.

Једна од најстаријих хидроелектрана „Електропривреде Србије“ наставила је да обара рекорде у производњи захваљујући

обновљеним агрегатима и опреми. ХЕ „Зворник“ потпуно је ревитализована у периоду од 2016. до 2020. године и низ рекорда од завршетка тог посла потврда је квалитетно и успешно обављених радова. На агрегатима је комплетно замењена главна електромашинска опрема. Уграђене су потпуно нове турбине, генератори, блок-трансформатори, разводна постројења 110 kV, систем управљања и заштита, као и остали помоћни системи.

Снага ХЕ „Зворник“ ревитализацијом је повећана за додатних 30 мегавата и сада износи укупно 126 мегавата. Ревитализација је допринела и мањим трошковима одржавања, значајно је унапређен еколошки аспект уз додатно очување животне средине, а радни век ове хидроелектране продужен је за нових 40 година.

P. E.

■ Дан Огранка ТЕНТ

Запослени вратили сјај ЕПС-у

Први блок ТЕНТ А, од 210 MW, пуштен је у рад 7. марта 1970, што је означило почетак изградње енергетског гиганта

Запослени „Електропривреде Србије“ вратили су ЕПС-у сјај који заслужује, јер захваљујући њима данас имамо добре резултате. Ипак, пред нама је још много посла, рекао је Мирослав Томашевић, в. д. директора ЕПС-а, на обележавању 53. годишњице Термоелектране „Никола Тесла“.

Томашевић је истакао да сви резултати почивају на људима и честитао запосленима Дан огранка ТЕНТ, који се обележава 7. марта на дан синхронизације првог блока у ТЕНТ А. Овај датум значајан је не само за „Електропривреду Србије“, већ и за читаву државу, рекао је Срђан Јосиповић, директор за

производњу енергије у Огранку ТЕНТ.

– Први блок ТЕНТ А, од 210 MW, пуштен је у рад 7. марта 1970. године, што је означило почетак изградње енергетског гиганта. Већ крајем те године пуштен је у рад и други блок исте снаге, а затим један за другим још четири блока по 300 MW, као и два блока у ТЕНТ Б. До сада су термоелектране „Никола Тесла“ заједно произвеле више од 760 милијарди киловат-часова и учествују у укупној производњи ЕПС-а са више од 50 одсто – рекао је Јосиповић.

Он је подсетио да ТЕНТ улаже значајна финансијска средства за испуњавање еколошких норми које ЕПС мора да следи. У току су велики еколошки пројекти за изградњу постројења за одсупморавање, а у периоду 2024-2025. планирани су захвати за смањење емисије азотних оксида. Инвестира се и у обновљиве изворе енергије и расписан је тендер за изградњу фотонапонске електране од 948 киловата на ТЕНТ А. Иста таква фотонапонска електрана требало би да буде изграђена и на ТЕНТ Б.

О томе да ће се са јачањем улоге обновљивих извора енергије променити улога конвенционалних електрана говорио је инжењер Небојша Турнић.

– Екологија ће наметати нове, строже нормативе. Енергетска криза даје нови значај електричној енергији произведеној из угља, те конвенционални извори и даље имају кључну улогу за сигурност електроенергетског система. ТЕНТ ће бити значајан произвођач електричне енергије у наредним годинама уз еколошку прихvatљивост која је наш императив – рекао је Турнић.

Поводом дана ТЕНТ-а организован је традиционални сусрет ветерана ЕПС-а и ТЕНТ-а, а са њима су у електрани разговарали Мирослав Томашевић, в. д. директора ЕПС-а, Срђан Јосиповић, директор за производњу у огранку ТЕНТ, Иван Гајић, директор за техничке послове производње енергије, и Срђан Дајић, директор корпоративних послова ТЕНТ.

P. E.

Машина у одличном стању

Преко трака санираног и ремонтваног колоса током једне смене просечно буде одложено око 15.000 кубних метара откритке са четири угљена багера

Багер „одлагач 4“ од 23. фебруара поново је на радној позицији, након санирања последица пожара. Моћна машина је у одличном стању, поуздана и сасвим спремна да настави с радом.

Радници на Трећем јаловинском систему с посебном пажњом су пратили транспорт багера у дужини од два километра, с места на коме је обављена санација до радне позиције на систему. Међу њима је био и Иван Живановић, бегериста „четворке“ који ју је пратио на путу од монтажног плаца.

– Осећај је био феноменалан, после рада на старијој машини одлично је било поново сести за команду овог колоса. Током транспорта све је савршено прошло, а никаквих потешкоћа у његовом раду није било ни током ових неколико недеља откад смо га укључили у производњу. Сви смо срећни што је поново ту, за смену се преко његових трака одложи просечно око 15.000 кубних метара откритке са четири угљена багера – поделио је своје утиске Иван Живановић.

Велики губитак

Колеге са „Тамнаве“ са великим жаљењем и пијететом поменули су и инжењера Божидара Срећковића који је, нажалост, недавно изненада преминуо.

– Уз све друге важне пројекте у којима је учествовао током каријере, Божа је био један од најзаслужнијих за то што је посао на санацији одлагача, који је он надзирао, успешно урађен. Нажалост, није дочекао да се машина врати у производњу – рекао је у име свих колега Никола Симић.

Посада „одлагача 4“ са надзорно-техничким особљем

Никола Симић постао је шеф Трећег БТО система пре шест месеци, у периоду када је започета реконструкција система, односно постављање на нову позицију трачног транспортера на који је „одлагач 4“ по доласку уклопљен.

– Откако је враћен у производни систем, одлагач ради одлично. Томе је доста допринело и то што смо били добро припремљени за његов долазак. Захвалан сам руководству копа на великој подршци током припремних радова, јер је било неопходно да свакодневно на располагању имамо велики број машина „Помоћне механизације“. Уз њихову помоћ изместили смо транспортер и обезбедили добру трасу за транспорт машине. Напомињем и да су коповска машинска и електро служба дале свој допринос како би уз рад „Метала“ који је био носилац посла, санација била завршена на време – рекао је Симић.

Машински пословођа Саша Радивојевић подсећа на податак да је „одлагач 4“ највећи на Балкану и задовољан је што багер сада ради беспрекорно. Његово одржавање, због габарита делова, често захтева више радника.

Електроинжењер Драган Ковачевић истакао је да је за „Металову“ електрогрупу било доста посла на санирању последица пожара, а искуство и знање њених чланова допринело је да, уз подршку и надзор са копа, резултат буде изузетан. Желео је да подсети да је електроопрема пре пожара била

Жељко Петровић

потпуно исправна и да у њеном текућем одржавању има доста посла због бројније и модерније опреме него што је то случај на другим справама.

Након пожара на овој справи у јануару прошле године стручне службе суочиле су се са дилемом да ли машину најпре да оспособе за транспорт на монтажни плац или да ураде санацију на затеченој локацији. Због техничких проблема селидба машине није била могућа па им је преостало једино, али веома изазовно, решење да се ревитализација ради на лицу места, на неповољном одлагалишном тлу за које се знало да је у одећеној мери подложно слегању. О следу догађаја испричао је помоћник управника Жељко Петровић.

– Расписан је и брзо реализован тендер за израду приступног пута и платоа за плац. Пројекат је у кратком року урађен, а радове, уз наш надзор, извео је „Грађевинар“. И пре израде приступног пута и монтажног плаца започели смо припреме за санацију тако што смо урадили дренажне ровове око тачака за које смо знали да ће на њима бити подупирачи. Са

завршетком градње пута и плаца почели су конкретни послови на машини које је на себе преузео „Метал“ и Дејан Војиновић као шеф радилишта.

Паралелно је текла и набавка потребних делова и материјала, махом из иностранства. Предвиђена динамика радова се поштовала, санација је текла по плану. Како се ближила крају, требало је одлучити да ли по окончању послова на ревитализацији обавити и редовне ремонтне радове и послове на унапређењу рада система на одлагачу или пустити машину у рад. Пословодство ЕПС-а подржало је мишљење руководства РБ „Колубара“ и копа „Тамнава-Западно поље“ да се настави са додатним пословима.

Све активности на санацији последица пожара завршене су 10. децембра, како је било и предвиђено термин-планом усвојеним у фебруару прошле године. Током наредна два месеца реализовани су редовни ремонтни послови како би се обезбедио

сигуран и безбедан рад багера у наредном периоду, а истовремено су изведена и одређена побољшања на машини.

Три месеца пре окончања санације запослени копа „Западно поље“ почели су измештање трасе трачног транспортера на који се „одлагач 4“ уклопио у систем. Највећи део посла завршен је током лета, трачни транспортер је требало поставити на нивелету 20 метара нижу од претходне и није било једноставно пробијати се кроз раније одложени материјал. По пројектованом правцу, каже Петровић, то су завршили крајем децембра, а двадесетак дана пре кретања багера почели су израду трасе за транспорт моћне машине, који је протекло у савршеном реду.

– Од почетка рада багера обавили смо само нека ситна подешавања која нису могла да се ураде на плацу због висинске разлике. Није било ниједног застоја вредног помена – рекао је Жељко Петровић.

М. Димитријевић

Значајно ефикаснији

Због великог капацитета, преко „одлагача 4“ масе могу да одлажу како јаловински, тако и угљени багери. Тренутно је у зимском режиму рада, што значи да се преко њега одлажу масе са четири угљена багера, а његов прави учинак видеће се за два до три месеца када почне да се копа јаловина и на Трећем БТО систему. Колико значи рад ове машине може се видети из податка да је одлагач на којем се радило претходних годину дана капацитета 3.600 кубних метара на час и да је преко њега могло да одлаже јаловину максимално два багера.

Увек постоји решење

Лазар Бајић, главни инжењер пројекта прве групе у „Металу“, био је координатор послова на санацији хаварије на „одлагачу 4“. – Највећи изазов је био довести траку два у пројектовано стање. Пројектант-грађевинац нашег Конструкционог бироа Владан Чоловић дао је оригинално решење. Како бисмо га реализовали, направили смо и специјалне алате, за чију израду смо користили, између осталог, и делове булдожера – рекао је Бајић.

Именован нови директор за производњу угља

Одлуком Мирослава Томашевића, в. д. директора ЈП ЕПС, за директора за производњу угља у Огранку РБ „Колубара“ именован је Слободан Вучетић, дипломирани рударски инжењер.

Вучетић је дипломирао на Рударско-геолошком факултету Универзитета у Београду. У Рударском басену „Колубара“ запослио се 1993. године, на Површинском копу „Тамнава-Западно поље“.

На овом копу је био ангажован на позицијама од инжењера оперативе, па до управника копа у периоду од 2003. до 2012. године. Послове директора копа „Тамнава-Западно поље“ обављао је од 2012. до 2014. године.

Од 2015. године до јуна 2022. године је у Сектору инвестиција „Површинских копова“.

Након тога, од јуна до октобра прошле године био је директор копа „Радљево-Север“, а од октобра 2022. године до сада директор „Површинских копова“.

Обједињени копови у источном делу басена

Процес формалног интегрисања некадашњих Поља „Б/Ц“ и „Д“ са аспекта људских ресурса и технике захтевао је вишемесечно ангажовање бројних надлежних служби. Нова прилагођена шема радних места урађена је за око 3.200 запослених, што је посао који у овом обиму досад није рађен у „Колубари“

На новом Површинском копу Поље „Е“, на коме је производња почела 2021. године обједињавањем некадашњих копова Поље „Д“ и Поље „Б/Ц“, приводи се крају усклађивање систематизације радних места, којом се запослени са ових копова распоређују на послове у оквиру новог откопа. Систематизација је прилагођена новом експлоатационом пољу.

Истичући импозантан број од 11 система који ће чинити овај коп, Владан Ивковић, руководилац Поља „Е“, наводи да је суштина овог заједничког подухвата у томе да нови површински коп може у потпуности и са свих аспеката да технолошки функционише као једна целина.

– Нови угљенокоп је од великог значаја за „Колубару“ и цео ЕПС, не само због производње и количине

угља већ и због потребе за квалитетнијим лигнитом у процесу хомогенизације, јер ће престанком рада површинског копа Поља „Г“ недостајати количине квалитетног угља за подизање квалитета угља „Тамнава-Западног поља“ и „Радљева“. Имајући у виду комплексност лежишта експлоатационог поља, урађена нова систематизација са довољним бројем извршилаца на свим радним местима први је предуслов за даљи рад – поручио је Ивковић.

■ Прилагођавање променама

Цео процес почео је одмах након добијене сагласности за извођење радова по главном рударском пројекту површинског копа Поља „Е“, када је измењен Правилник о организацији и систематизацији послова у ЈП ЕПС.

Како објашњава Александар Весић, координатор за правне, кадровске и опште послове за „Површинске копове“, након преименовања Поља „Д“ у Поље „Е“, због величине експлоатационог поља, комплексности радова и чињенице да је и коп Поље „Б/Ц“ завршио свој радни век и да ће запослени бити распоређени на послове у оквиру новог откопа, било је неопходно прилагодити систематизацију.

– Урађено је више измена, а најобимнија се односи на број извршилаца, који је било неопходно повећати. Ради лакшег распоређивања запослених на појединим местима је додата и алтернатива у погледу стручне спреме. Изменама се тежило и да се на одговорним радним местима у производњи поставе виши захтеви у погледу радног искуства. Тако је, на пример,

Владан Ивковић, Зоран Читлучанин и Ивица Стефановић

Александар Весић

уједначен услов за руководиоце система, који сада износи три године радног искуства. За главне пословође у IV степену стручне спреме тражиће се такође три године, али и положен стручни испит. За пословође и надзорнике биће потребне две године искуства и стручни испит, а исти број година радног искуства биће потребан и за руковаоце рударских машина и сменске електричаре на роторним багерима – истакао је Весић.

Приликом измене систематизације Правна служба контактирала је са Републичким фондом за пензијско и инвалидско осигурање како би се утврдило да ли је потребна додатна анализа нових радних места за одређивање испуњености услова за бенефиције.

Прво смо се обраћали дирекцији ПИО фонда поводом измене назива погона Поље „Д“ у „Е“ и добили информацију да се на радним местима на којима се стаж рачунао са увећаним

трајањем и даље рачуна на исти начин, јер је назив погона измењен због промена координата и експлоатационог поља, а послови се обављају у континуитету и на идентичан технолошки начин. Међутим, када је реч о пребацивању запослених са Поља „Б/Ц“, са два нова система, Четвртог БТО система и Система међуслојне јаловине, ПИО се изјаснио да је потребно урадити анализу која би утврдила испуњеност услова за рачунање стажа осигурања са увећаним трајањем на радним местима која ће бити предмет предстојећих измена Правилника. Ипак, напоменули су да уколико би анализом била утврђена испуњеност услова за рачунање стажа осигурања са увећаним трајањем, требало би утврдити принцип рачунања стажа осигурања са увећаним трајањем у континуитету, односно од момента почетка рада на Пољу „Е“ – наводи Александар Весић.

Након усвојених измена систематизације уследила је израда анекса уговора о раду за све запослене који су били обухваћени овим изменама, што није било ни мало једноставно имајући у виду да се радило о великом броју запослених и кратком временском периоду.

Неколико фаза посла

Како истичу руководиоци Поља „Е“, посао формалног обједињавања некадашњих копова са аспекта људских ресурса и технике обухватао је више фаза, уз висок степен сарадње свих надлежних служби. Рударска опрема и системи поља „Б/Ц“ и „Д“ били су испреплетани и оба копа имала су комплетне управе. Било је јасно да је потребна потпуно нова шема систематизације. У договору с Правном службом, да би се убрзао тај процес, као подлога

је коришћена постојећа шема Поља „Д“, која је проширена за распоређивање свих запослених са ова два копа.

Зоран Читлучанин, технички руководиоца Поља „Е“, и Ивица Стефановић, координатор за организационе послове, били су задужени да са колегама из кадровске и правне службе ураде нову систематизацију. Како су истакли, иако посао овог обима никада раније није рађен у „Колубари“, они су с пуно ентузијазма ушли у овај пројекат и искористили га као добру прилику да се свако радно место детаљно преиспита и дефинише, да се одреде потребни услови у погледу врсте и степена стручне спреме, али и да се отклоне неправилности.

Прва фаза рада односила се на распоређивање запослених у оквиру Поља „Д“. Били смо у обавези да раднике са система који нису више у функцији пребацимо на активне. Када смо све распоредили, тачније све запослене „превели“ на Поље „Е“ и ослободили три БТО система и један угљени, тада је Поље „Б/Ц“ могло да се пребације на Поље „Е“. То је представљало другу фазу овог посла. Како је реч о обједињавању два копа у један, природно су постојале разне разлике између радних места за које смо тражили адекватна решења – објашњава Ивица Стефановић, додајући да је нивелација коефицијената поред обимности посла била велики изазов и једно веома осетљиво питање, али да су се руководили тиме да за обављање истих послова радници треба да буду исто плаћени и да применом нове систематизације радници не смеју да буду оштећени.

Како наглашава Зоран Читлучанин, у оквиру друге фазе најпре су системе Поља „Б/Ц“ који су били компатибилни по шеми и начину рада превели

директно на Поље „Е“. Међутим, поједини системи нису могли бити пребачени на исти начин јер на Пољу „Е“ нису постојали истоветни системи по концепцији, што је био случај са новим Седмим системом Поља „Е“, а некадашњим Четвртим системом Поља „Б/Ц“, којег су превели у изворном облику.

Тренутно смо у завршној фази овог пројекта, прелазак запослених је скоро завршен. Велики је успех што смо око 3.200 радника успели да сместимо на право радно место. Свако од њих је морао да прође лекарски преглед и остало је да се за још двадесетак радника, због њиховог здравственог стања, пронађу адекватне позиције – навео је технички руководиоца Поља „Е“ Читлучанин.

М. Павловић

За лакши распоред

На више радних места измењена је стручна спрема ради лакшег распореда запослених, било да се један степен замењивао другим или је уведена алтернатива у погледу степена и врсте струке, али водећи рачуна да предложена измена омогућава квалитетно обављање посла. Како су у дужем временском периоду недостајали машински инжењери VII степена стручне спреме, уведена је алтернатива VI степен, а недостатак запослених гумарске струке решава се увођењем техничке струке. За места мазача се поред III степена уводи и IV, док се за сва места помоћних радника одређује I степен стручне спреме – основна школа.

Мислили на будуће изазове

Приликом обједињавања, неке радне групе смо рационалније искористили, неке дуплиране групе смо задржали као одвојене целине, а неке спојили. Сложили смо се да концепцију Службе одводњавања коју смо имали на оба копа сада променимо и „појачамо“, па смо тако у новој шеми додали једног помоћника управника рударских радова који ће се бавити само тим питањем и на нивоу предодводњавања, и на нивоу одводњавања копа. Тиме смо шему прилагодили новим условима јер је познато да осим што је највећи, овај коп има и најкомпликованије лежиште где се угаљ у појединим зонама спушта и до 200 метара испод нивоа мора, што захтева велико ангажовање на заштити копа како од површинских, тако и од подземних вода – истакао је Читлучанин.

Инвестициона оправка капиталних размера

Ради се реконструкција улежиштења осовине радног точка. На репарацији у машинској радионици Поља „Е“ готово сви редуктори и бубњеви. Сви електромотори, изузев мотора дизања стреле радног точка, послати су на санацију у „Метал“

Иван Пантелић, шеф Шестог система, за наш лист каже да се паралелно са инвестиционом оправком „глодара 5“ ради и санација транспортера А16, захваћеног ручем крајем јануара.

– Како би била омогућена стабилна производња у овом делу копа у току су интензивни радови на измештању водовода и трансостанице „Зеоке 7“, што би требало да буде завршено крајем месеца. Тек онда ћемо формирати трасу транспортера А16 у нешто измењеном облику у односу на претходно стање. Фактички, сви ови послови поклопиће се са завршетком инвестиционе оправке на „глодару 5“, тако да почетком априла настављамо са пројектованом производњом – рекао је Пантелић.

За својих 47 година рада, „глодар 5“, никада није темељно ревитализован, па је ова инвестициона оправка од виталног значаја за његов даљи рад. Драган Саватовић, машински инжењер оперативе, нагласио је да је приоритетни посао реконструкција улежиштења осовине радног точка.

– Реч је о ситуацији на коју се не наилази често, са којом се многи на систему први пут сусрећу. Једноставно речено, тражи се нови положај радног точка. Ради се о томе да је осовина радног точка „побегла“ у недозвољени угао, па сада покушавамо да

је вратимо. Самим тим, мењамо и редуктор, односно уграђујемо нови. Притом, и кућишта лежаја морају да се помере неколико милиметара да би ушла у потребан угао. Ово је огроман посао не само за браваре, који ће их обавити, већ и за техничку припрему као и геометре. То је комплексан задатак за све, није нимало лако ни једноставно – истакао је Саватовић и додао да овај захват одређује не само капацитет већ диктира и услове рада и висину резања багера.

Владимир Нешић, сменски машински надзорник, набројао је још неке машинске захвате током ремонта.

– Обављена су геомтарска мерења конструкције багера, задигнута је горња градња, извађене су све кугле из куглбана и замењено је пар оштећених, прегледани

На површинском копу Поље „Е“ у току је инвестициона оправка багера „глодар 5“ који се почетком фебруара вратио на свој, матични Шести БТО систем. Првобитно планирани ремонт од око 30 дана продужен је на 45 дана због позиционирања осовине радног точка, комплексног посла који захтева демонтажу редуктора и радног точка. Уз остале бројне машинске захвате, о обиму овог ремонта довољно говори и чињеница да су малтене сви електромотори послати на репарацију у погоне „Метала“ који је, уз помоћ радника са система, извођач ремонта.

Добро чуван

Багер „глодар 5“ још увек ради у оригиналном програму рада, на њему нису рађене модификације. Оно што је на први поглед уочљиво јесте да изгледа више него солидно за своју километражу. Малтене сви у електропросторији у којој смо разговарали једногласно су нам рекли да је то заслуга људи који су некада радили на њему, тачније да су га наследили у добром стању.

су њихови кавези и стазе. Све је враћено на место, сада је задигнута доња градња где се раде сва четири транспорта. Извађена су стара колица и убацују се нова, мењају се клизни лежајеви, потпорни тркачи и папуче које су биле похабане. Наравно, уз контролу редуктора – објашњава Нешић.

Он додаје да се на малом транспорту, који је такође задигнут, уграђују нове папуче, мењају сва колица, клизни лежајеви са погонским звездама, као и стазе и колица на кружној столици. На тракама 1, 2 и 3 сви оштећени редуктори и бубњевци мењају се новим. Овога пута су са багера скинута оба редуктора кружног кретања и послата у машинску радионицу Поља „Е“ на репарацију. Ово довољно говори колико је овогодишња оправка обимна и комплексна.

Наши саговорници су посебно истакли ефикасност и посвећеност радника „Метала“ који су од самог почетка оправке радили

импресивном брзином и прецизношћу, тако да све тече онако како је и планирано. За добро и квалитетно одвијање ремонтних послова велику заслугу приписују и Предрагу Вулићевићу, машинском инжењеру на Пољу „Е“, који води ремонт. Право је олакшање и то што су имали довољно помоћних радника, па је багер и припремљен и очишћен перфектно.

Ненад Ђорђевић, електропословођа, рекао нам је да се репарација одређеног броја електромотора у „Металу“ изводи током сваког ремонта. Оно по чему је овај специфичан јесте да су овога пута у „Метал“ послати баш сви електромотори на багеру осим мотора од дизања стреле радног точка.

– Мењају се каблови, као и све остало што је већ препознато као проблем. Није то нека капитална инвестиција јер је пре око шест година рађена већа замена каблова, односно мењана су комплетна електропостројења. То је већ посебно компликован посао јер

испод нашег великог постројења не може да се приђе кабловима без великих скела или такозваних терекс машина. То сада није рађено – каже Ђорђевић.

Када је реч о одржавању ове машине, сви са којима смо разговарали слажу се да су постављени високи стандарди, и да се на сваки проблем реагује одмах. Како рекоше, багер је зато и остао овако утегнут јер свако зна свој посао и знање се преноси с генерације на генерацију, уз дисциплину и слогу да се сачува машина.

Багериста Слободан Читаковић, који у децембру иде у пензију, неизоставан је у причи о „глодару 5“.

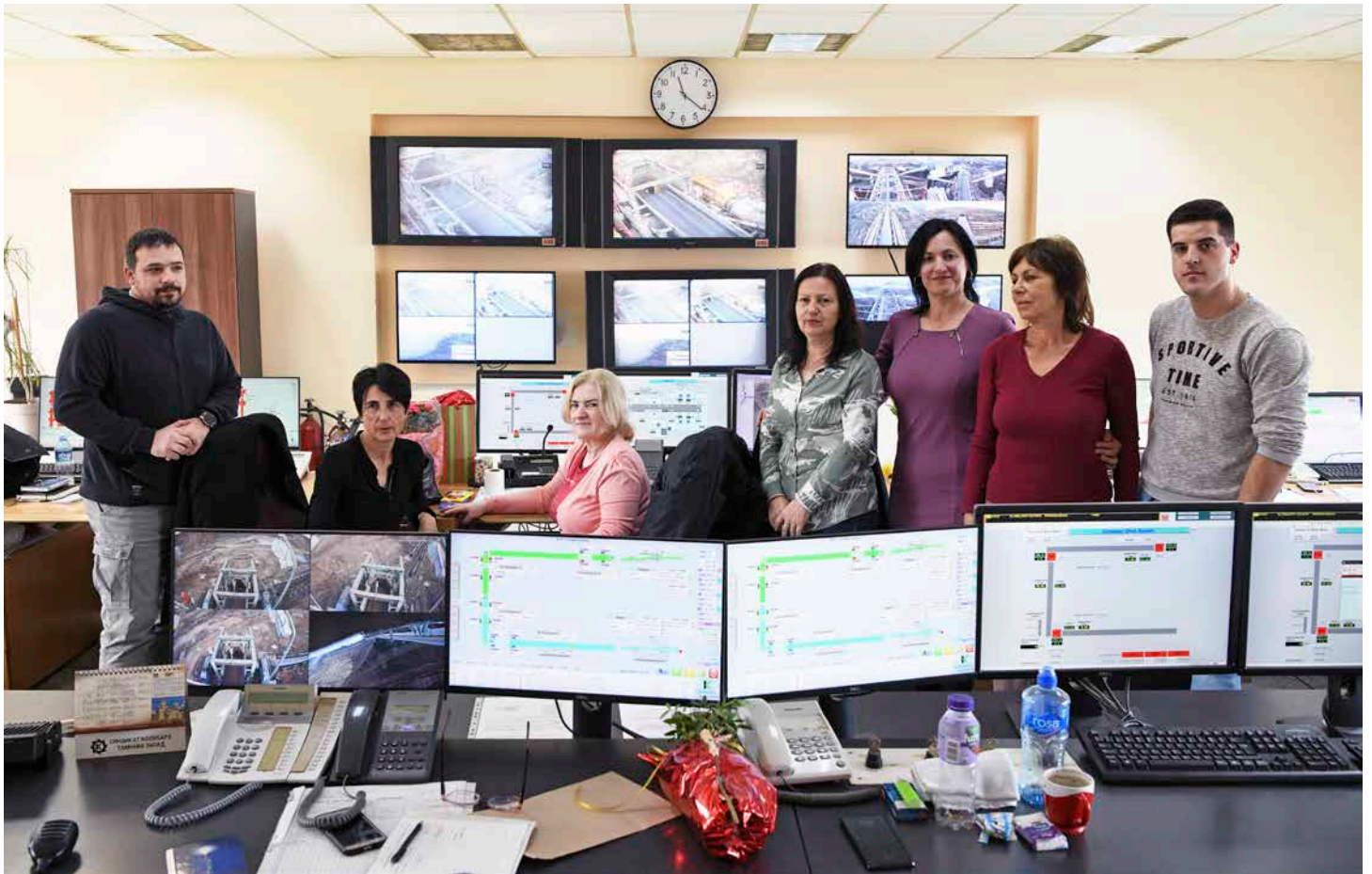
Он се слаже с посадом да је од старијих типова багера, „глодар 5“ међу бољим, јер је стабилнији, лакши за одржавање, технички бољи. Има недостатака, али то је једна добра, поуздана машина. Не треба занемарити ни чињеницу да је „петица“ прешла много, цео источни део басена уздуж и попреко, ко зна колико пута. Наменен је за копање јаловине, и сама њена конструкција (транспорт је виши у односу на друге багере) омогућава боље кретање и мањи ризик од потањања, што је и те како битно у случају Поља „Е“.

– Посао багеристе као и сваки други, одговоран је, мораш да пазиш људе и терен, да увек будеш концентрисан. Много се ради по искуству, самим тим и пажња је удвостручена. Током рада багера са свима мораш да комуницираш, посебно с планирмајстором и тракистом. Сада копамо кипу, а чека нас родница која спада у најгоре материјале због лепљивости. Најбоље је у песковима, а чини ми се да смо најгоре већ прошли, када смо прекопавали утоварно место – јасан је Читаковић. Питамо да ли су некада ископали нешто неуобичајено, а он каже:

– Ако мислите на неки ћуп злата, нисам, али јесам један старински плуг. Точкова и фелни, ни броја им се не зна – смеје се Читаковић.

Д. Весковић

Срце и мозак рудника

Празник је прилика да мало више говоримо о теми која осталим данима пада у други план – колико је тешко деценијама балансирати између тешких сменских послова у производњи копова и породичних обавеза које су често махом на плећима жене

Поводом 8. марта, Међународног дана жена, посетили смо диспечерски центар површинског копа „Тамнава-Западно поље“, у коме, заједно са седам мушкараца који су

углавном електроничари, у три смене вредно ради 26 наших колегиница. Њихов посао је да даноноћно будним оком контролишу да ли се рад пет аутоматизованих система за производњу угља и јаловине одвија безбедно и са што краћим застојима. Може се слободно, и без патетике, рећи да је овај центар срце и мозак рудника.

■ И живот иде натрашке

– Иако се могу чути мишљења да је ово „најпривилегованије“ место на коме једна жена може да ради у руднику, услови нису нимало лаки. Треба да нас видите кад излазимо из треће смене. Велике последице на здравље оставља то што годинама живимо истим темпом независно од тога да ли је ноћ или дан – описује Сања Радивојевић околности у којима ради протеклих готово 30 година.

Свима који раде у „Колубари“ познато је да је посао диспечера веома тежак, одговоран и

захтеван. Буквално сваки технолошки застој мора бити забележен и описан јединственим рударским речником. Пре издавања одобрења за аутоматско покретање система с тракама, помоћу којих се транспортују јаловина и угљ, обавезно се проверава позиција сваког запосленог на системима, да не би дошло до инцидената. Најнезгодније је то што до техничких застоја може доћи у било ком тренутку.

– Кренеш у тоалет, па се вратиш. Понекад и пет пута заредом. Свих осам сати мораш да будеш у приправности. Нема одмора док траје обнова! – покушава Оливера Јањић да кроз шалу опише тежак сменски рад у коме и најмањи пад концентрације може да има велике последице.

Већина запослених у овом центру су већ искусне диспечерке, од којих су неке и пред пензијом, али је током последњих неколико година,

на задовољство свих, почело подмлађивање кадра.

Екипа се слаже да им много значи долазак нових колегиница спремних да науче посао и преузму одговорност. Ипак,

Женска права

Међународни дан жена обележава се 8. марта широм света, у знак сећања на демонстрације америчких радница у Чикагу 1909. године и марш више од 15.000 жена у Њујорку, које су тражиле краће радно време, боље плате и право гласа. Дан жена установљен је на Другој међународној конференцији жена социјалиста, 8. марта 1910. године у Копенхагену, на иницијативу Немике Кларе Цеткин, тадашње лидерке женског радничког покрета. У Србији се Дан жена обележава од 1914. године, а Уједињене нације су 8. март званично прогласиле Међународним даном жена 1975. године.

Сања Радивојевић

Тинка Ђурђевић

упозоравају их и на то да заморан сменски рад доноси много стреса и бројна одрицања. Посао који захтева напор и непрекидну концентрацију тешко се комбинује са породичним обавезама, које су, нажалост, често већином на терету жене. Због тога је тешко пронаћи простора да се она избори за своје слободно време и организује друштвени живот. Иронија је да се неретко догађа да диспечерке прескоче чак и традиционалне забаве које синдикат организује поводом Дана жена.

Говорећи о томе Наташа Јевтић, која по сменама ради већ тридесет година, сликовито објашњава:

– После застоја коповске траке крећу од одлагача према „глодару“, обрнутим редом, од

краја ка почетку система. Тако и мој живот иде – натрашке. Али не бих га мењала ни за шта на свету.

Само ритам јак

А да би прича о томе како ове, као уосталом и све друге жене запослене у „Колубари“, деценијама балансирају између обавеза на послу и код куће била потпуна, на столовима су се нашле и домаће кифлице и кнедле са шљивама. Њима је колеге и колегинице почастила Слађана Николић из Шопића, једна од, слажу се они, највреднијих диспечерки на копу, али и вешта домаћица.

– Ово је изузетак, поводом празника, који је прилика да мало више говоримо о темама на које би иначе требало да указујемо

сваког дана. Можда је zgodно да је искористимо да кажемо и да је штета што више овде не раде кантине у све три смене и да апелујемо на то да синдикат поради на томе да радници и раднице имају где да се окрепе у току и након одрађене шихте – каже Слађана и шали се да је спремна да са читаоцима „Колубаре“ размени рецепт за „лажне“ кнедле са шљивама, које су се допале свима који су их пробали.

Разговор о женским правима и храни нагло је овде прекинут, јер се огласио УКТ уређај. Слађана се у журби повукла до своје столице и истог момента се сасвим пребацила у сасвим други свет – онај на једном од екрана коповског видео-надзора на коме се нон-стоп, 24 часа на дан, приказује филм са само једним акционим кадром – „суперсонично“ и досадно клапарање „бесконачне“ гумене траке.

Таман када смо кренули, на вратима диспечерског центра појавио се један од пословођа, са букетом црвених каранфила.

– Добро је што имамо ове кифле и кнедле. Ту су и чулавци. Може једна кафица. Горча или слађа? – ужурбале су се диспечерке, не кријући

да је празнично расположење увек добродошао трик да се разбије једнолична коповска свакодневица.

Диспечерка необичног имена Тинка Ђурђевић додеја да за то добро послужи и радио. На пример – оно од Владе Дивљана:

„Она ради у руднику и живот јој није лак и зато не воли, не воли музику она воли ритам јак.“

Д. Ђурђевић

Диспечерски дрим тим

У диспечерском центру копа „Тамнава-Западно поље“ у три смене ради укупно 26 жена: Драгица Мијаиловић, Милица Радивојевић, Слађана Ранковић, Вера Игњатовић, Данијела Милић, Сања Радивојевић, Зорица Лазић, Љиљана Миловановић, Гордана Шипчић, Ивана Павловић, Кармена Тејић, Весна Ђенадић, Татјана Јевтић, Нада Милутиновић, Љиљана Миљанић, Љиљана Илић, Оливера Јањић, Душица Јовановић, Наташа Јевтић, Биљана Стојановић, Тања Павловић, Тинка Ђурђевић, Добрила Голубић, Виолета Благојевић, Слађана Николић и Јелена Дрозговић.

На екранима увек исти кадар – клапарање „бесконачне“ гумене траке

Два месеца ВЕЛИКИХ ПОСЛОВА

На „глодару 10“ биће замењен радни точак, а предвиђено је и додавање још једног везног транспортера. На одлагалишну траку биће укључен одлагач са „Тамнава-Западног поља“

позиције, док ће етажна трака Б14 остати на свом старом положају. Планом је предвиђено и да одлагач, који ће стићи са „Западног поља“, после инвестиционе оправке буде укључен на одлагалишну траку. Након пуштања система у рад, садашњи одлагач требало би да добије улогу самоходног претоварног уређаја и да ради заједно са „глодаром 10“ на етажи.

Према речима Драгана Илића, рударског пословође, чињеница да самоходни претоварни уређај, такозвани бандваген, више неће радити као одлагач, имаће велики значај за процес производње и очекује се да ће се та промена одразити и на резултате.

– Наше екипе имале су задатак да бандваген транспортују са кипе до „глодара“, трасом која је била дуга око три километра. Машина је без потешкоћа стигла на инвестициони плац, на коме су радници „Металовог“ Централног ремонта почели инвестициону оправку – истакао је Илић.

Плац за инвестициону оправку припремљен је док је систем радио. Као што прописи налажу, посао је започет чишћењем свих делова багера, као и саме конструкције. Након тога машина је предата радницима „Метала“ који су послове контроле и санације

делова почели у складу са својим планом и утврђеном динамиком.

– Најважнији посао је замена комплетног радног точка, која је за систем од великог значаја, посебно ако се зна да од 2019. године, када је багер стигао на овај коп, веће интервенције на њему нису рађене. Планом реконструкције предвиђено је пребацивање погонских станица на нове локације. Тај посао обухвата станицу Б23, која је раније транспортована са Поља „Д“ и постављена, али и друге две које ће бити транспортоване, а затим комплетно поново повезане. То подразумева постављање повратних бубњева, понтона, шина, чланака, повлачење гуме и пробе система – објаснио

На Површинском копу „Радљево“ у току је реконструкција система и инвестициона оправка, која је почела 22. фебруара. За 55 дана, колико је планирано да радови трају, запослене очекују бројне сложене интервенције на свим деловима система. – Планом реконструкције предвиђено је додавање још једног везног транспортера, као и прелазак одлагача на унутрашње одлагалиште „Тамнава-Западног поља“ – рекао је Владимир Петковић, технички директор ПК „Радљево“. – Од три траке које су до сада биле у функцији, две ћемо потпуно склонити са садашњих и поставити на нове

Стигла опрема

На нови монтажни плац површине пет хектара пристигла је опрема за монтирање погонских и повратних станица, косих чланака и делова транспортера, тако да се током марта послови на монтажи новог система одвијају пуном паром. У наредном периоду очекује се и пуштање у рад Северне обилазнице, с обзиром на то да је пут који се користи за јавни саобраћај на удару рударских радова.

Владимир Петковић

је Петковић и нагласио да су сви неопходни делови набављени на време.

Он је напоменуо и да ће током инвестиционе оправке бити постављен мост изнад пута кроз коридор, преко кога ће ићи трака. На овом послу ангажоване су екипе „Колубара-Грађевинара“, а њихов задатак је да ископају темељ, поставе стопе и подигну мост на њега, што, како кажу на копу, није једноставан захват.

Када је реч о организацији посла, Драган Илић каже да су запослени у нешто бољој ситуацији него у претходном периоду.

– Још немамо довољно радника, мада нам свакодневно пристижу способни и амбициозни млади људи. Додуше, њима ће бити потребно времена да се обуче и стекну одређено искуство пре него што задатке буду могли да обављају самостално. На временске услове и квалитет трасе не можемо да утичемо, али уз довољан број радника разних профила можемо много лакше да организујемо послове – каже Илић, који је у време отварања на „Радљево“ дошао са Поља „Д“.

Т. Симић

Отварање угља на дубинској страни

Након реконструкције система извесно је отварање угља и на дубинској страни етаже, по планираној осамдесетој нивелети. Наши саговорници надају се бољој производњи, која је до сада на месечном нивоу износила око 500.000 кубних метара јаловине и истичу да још много тога треба урадити и по питању логистике, подршке, одржавања, механизације и људства.

■ Цртица са копа

Мајстори и шегрт

Некада се у „Колубари“ занат пекао прилично дуго. Како су године пролазиле, јављао се мањак радника, па је и реално било мање времена за ову врсту школе. После дуго времена, пратећи ремонт „глодара 5“ Шестог БТО система Поља „Е“, упознали смо једног мајстора и једног шегрта, у правом смислу тих речи – Милију Ракића, планир-мајстора и Радоша Ранковића, који се овом послу учи. Милија је од 1986. године на „глодару 5“, ускоро ће у пензију и све своје знање, уз очинско старање, преноси на Радоша, који је тако један од ретких који не мора да „краде“ занат.

Како су нам рекли, Милија је одличан учитељ, с пуно разумевања и правом дозом строгости, а Радош ученик који и савет и критику зна да прихвати на прави начин. Посао планир-мајстора ни на једном систему није лак, захтева много од радника који мора увек да буде у корак са багером. Питали смо искусног Милију шта је, према његовом мишљењу, најважније у овом послу.

– Планир-мајстор мора најпре да одлично познаје свој багер. На почетку смене мора да се упозна с радом машине током претходне, да добро осмотри тренутну ситуацију, преконтролише и обиђе справу. Потом је неопходно да обиђе трасу, бочну косину, провери повлату да ли има крша или пукотина, као и стање утоварног места. Уз све то, треба да преконтролише исправност механизације која прати рад багера. За планир-мајстора увек има посла и он мора да је у сваком тренутку концентрисан на посао – истиче Ракић док га помно слуша његов ученик, Радош Ранковић, који је на место планир-мајстора распоређен у септембру.

– Био сам помоћни радник, руковалац станице, имао сам неко предзнање, ипак, то није ни принети ономе што се стиче практичним радом и искуством. Када сам кренуо са овим послом, било је доста страха и искрено, кајао сам се што сам прихватио. Мислио сам да нећу успети, поготово уклапање багера, копање с дубинске стране,

Милија са Слободаном и Радошем

ротирање. Али уз Милијину помоћ, савете, стрпљење и свакако праксу, сада је то друга прича. Имао сам срећу да је у овој смени и багериста Слободан Читаковић који, такође, безрезервно дели своје искуство са мном. За обојицу одговорно тврдим да нема бољих људи на копу – каже млади планир-мајстор док са обојицом „учитеља“ широког осмеха позира за наш лист.

Д. Весковић

Рад уз међусобно поштовање

Иако раде у претежно мушком колективу, Данијела Поповић и Оливера Богојевић кажу да се сви изазови лакше поднесу уз добре колеге, на којима могу да им завиде

У Рударском басену „Колубара“ жене су ангажоване у сваком сегменту производног процеса, на готово свим пословима које обављају и њихове колеге. Зато потрага за радницама „Прареди“ које би са нама поделиле своја искуства из индустријског погона није дуго трајала и овога пута нас је одвела у Сушару.

Тамо смо међу бројним женама упознали Данијелу Поповић, руковоаца пумпи отпадних вода, и Оливеру Богојевић, електричарку.

■ Стражарка над резервоарима

Да бисмо дошли до њихових радних места, морали смо да прођемо кроз неколико просторија у којима се одвијају поједине фазе процеса сушења угља. Наша саговорница Данијела навикла је на услове рада, па и не говори много о њима.

Док смо заједно обилазиле постројење Нове Сушаре, кретале смо се опрезно, јер влажна угљена прашина лепи обућу за тло. Данијела нам је објаснила да свака аутоклава има свој резервоар запремине 26 кубних метара, у коме се сакупља вода истиснута из угља. Та вода се затим празни у четири резервоара, такозване каце за отпадну воду, а одатле се пумпама транспортује системом цевовода у бетонске таложнике.

Њен посао је да у смени Ц контролише рад тих посуда. То ради већ 19 година, а у овом делу погона за исти посао задужене су још две њене колегинице из осталих смена.

– Својих осам сати проводим у непрекидном обиласку и контроли посуда, резервоара, цевовода, пумпи на нула коту.

Допринос

Да је рад у тандему много ефикаснији слажу се и мушки чланови екипе. За своје колегинице кажу да одговорним односом према послу уливају велико поверење и додају да све боље функционише од када су жене равноправне у погону.

■ Данијела Поповић

Пратим рад компресора, контролишем нивое уља, притиска и температуре у хидраулици, ручно укључујем пумпе за подизање притиска приликом прања погона на крају смене. Када се из аутоклава у којима се суши угаљ наталожена прашина слије у посуде зване скрубери оне морају да се оперу, а та отпадна вода спиралним цевима слива се директно у резервоар који се налази на другом спрату. Мој задатак је да цревом и млазницама оперем скрубере и каце и након тога, поштујући прописе, поново их пустим у рад. Све је то физички захтевно, поготово кад су зимски услови и јак мраз, а на цевоводима треба да се мењају и ручно одврћу вентили – каже Данијела и наглашава да физичка помоћ колега у тим ситуацијама олакшава посао.

■ Рад у мушком колективу није препрека

На причу о томе да је права срећа радити на месту где се сви међусобно поштују и помажу и да таква атмосфера подиже радни елан, надовезала се и Оливера Богојевић, електричарка на Старој Сушари, која је на овом послу провела цео свој радни век дуг скоро четири деценије.

– Иако радим у претежно мушком колективу, моје искуство само потврђује да то не представља потешкоћу или било какву препреку. Сви изазови лакше се подносе уз

■ Оливера Богојевић

добре колеге, на којима могу да нам завиде. Они увек на себе преузимају физички најтежи део посла, док колегиница Славица Адамовић и ја дајемо свој максимум – каже Оливера.

Група за електроодржавање у којој раде задужена је за одржавање инсталације и електроопрему у погону. Прва смена делује превентивно, па је њихов задатак превасходно да дотрајале делове мењају на време, да све редовно контролишу и одржавају, пошто је погон специфичан.

– Наш посао је веома одговоран, па су брзина и прецизност неопходни. Најангажованији смо током годишњег ремонта, када заједно с колегама у трафостаници радимо на сервисирању касета за покретање моторног погона. Упослени смо и у редовним сервисима у оквиру којих се обављају већи захвати који се не раде свакодневно. Зато смо увек у приправности. Моје задужење је и свакодневно вођење дневних извештаја, надница, требовања и других административних послова – објаснила нам је Оливера, док смо разговарале у просторији за раднике, окружене буком и вибрацијама, јер се она налази одмах поред бункера сувог угља.

Оливера је супруга, мајка троје деце, још мало биће и бака, па истиче да јој то што стално ради у првој смени много значи.

Т. Симић

Уз размену искустава из праксе, констатовано да је велики допринос сарадника из других институција, као и да је улагање у квалитет живота предшколаца један од главних задатака сваке локалне самоуправе

ОКРУЖНИ СУСРЕТ ВАСПИТАЧА

Окружни стручни сусрет медицинских сестара-васпитача одржан је почетком марта у Лазаревцу, у организацији Савеза удружења медицинских сестара у предшколским установама Србије и Удружења медицинских сестара ПУ Београд, а домаћин скупа била је ПУ „Ракила Котаров Вука“.

Стручни скуп организован је у оквиру целине од десет сусрета, који се планирају и одржавају у организацији предшколских установа Града Београда. Једнодневна окупљања под називом „Медицинска сестра-васпитач као део заједнице учења и учесник у планирању промена у васпитно-образовној пракси“ признају се као облик обавезног стручног усавршавања и одобрени су за медицинске сестре васпитаче, васпитаче, стручне сараднике, наставнике стручних предмета и директоре и помоћнике директора предшколских установа.

Скуп је био прилика да око 180 учесника из неколико градова и општина размени искуства из стручне праксе, а одржан је у склопу припрема за обележавање јубилеја – шездесет година рада предшколске установе у нашем граду.

Капацитети

На територији лазаревачке општине под управом ПУ „Ракила Котаров Вука“ укупно је 33 објекта у којима је смештено 1.738 уписане деце, распоређене у 95 васпитних група, а чека се и изградња нових објеката.

– Велику подршку у организацији добили смо од локалне самоуправе, која је била покровитељ догађаја, али и од Центра за културу Лазаревац, који нам је уступио простор. Озбиљан труд уложила је главна сестра ПУ Гордана Кулић, као и остале учеснице у организацији, и са задовољством могу да констатујем да је догађај протекао одлично и да смо од колега добили похвале и потврду да смо оправдали указано поверење – рекла је Соња Живковић, директорка ПУ „Ракила Котаров Вука“.

Јадранка Спасић, председница Савеза медицинских сестара ПУ Србије, истакла је да је сарадња лазаревачке установе и Градске општине Лазаревац веома добра и да представља пример, као и да је улагање у квалитет живота предшколаца један од главних задатака сваке локалне самоуправе.

На скупу је констатовано да је квалитет рада у вртићима услов за безбедно и здраво одрастање деце и да је то заслуга и вредних дугогодишњих сарадника установе – лекара, педијатара, санитарних инспектора и многих

других. Посебно је издвојен допринос запослених у Дому здравља „Др Ђорђе Ковачевић“.

Скупу су присуствовали и представници Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства здравља и бројни директори вртића.

Лазаревачки вртићи сваке године организују неколико традиционалних манифестација, међу којима су „Дечија недеља“, „Јесењи карневал“, „Новогодишње игарије“, „Прела и посела“, „Мајске свечаности“, али и учествују у онима које нису у њиховој организацији, као и бројним хуманитарним акцијама. Ове године у плану је да свечано буде обележен и шездесети рођендан установе.

Говорећи о другим актуелним темама важним за родитеље предшколаца, Соња Живковић каже да још увек није одређен тачан датум када ће ове године бити расписан конкурс за упис деце, али да се очекује да то, као што је и уобичајено, буде средином априла.

– Оно што је новост везано за предшколски програм јесте израда плана транзиције заједно са основним школама и на томе ће се доста радити ове године. Остали програми нису претрпели много измена, јер су предшколске установе у програму нових основа „Године узлета“, који промовишу учење кроз заједничко учествовање, у простору који је инспиративан и прокативан за дете и у коме оно може слободно да истражује, да се игра, да промишља, да сарађује са другима, испробава и упознаје свет око себе – истакла је директорка.

М. Пауновић

Бесплатни вртићи од јесени?

Градоначелник Александар Шапић недавно је изјавио за медије да градски буџет за наредну годину предвиђа бесплатне вртиће за сву децу која установе похађају на територији Града Београда. Он је рекао да је око 40 милиона евра годишње потребних за ову намену обезбеђено, али предшколске установе још увек нису добиле никакво званично обавештење или инструкције на ову тему.

/// Фото: М. Миловановић

Рашчлањеност злочина

Суђење одржано 1875. године у Окружном суду у Ћуприји, на којем је 18 жена одговарало за више од 20 убистава тровањем, добило је своју позоришну реконструкцију у којој играју и глумице Пулс театра. Након премијера у Београду и Крагујевцу, лазаревачка премијера представе „Расветљавање случаја серије убистава тровањем у Ћупријском округу седамдесетих година 19. века“ биће одржана у Центру за културу Лазаревац 22. марта.

Према тексту и у режији Анђелке Николић, а уз драматуршку помоћ Димитрија Коканова, у улогама оптужених, сведока, бранилаца, тужилаца и расветљивача случаја играју Ивана Недељковић, Јасмина Димитријевић, Јелена Цвијетић, Катарина Митровић и Маја Јовановић Спасојевић. Костимографкиња је Соња Которчевић, а музички сарадник Драгослав Танасковић. У представи се појављује и пас Шарлота. Представа је проистекла из копродукције

Књажевско-српског театра из Крагујевца, Сеоског културног центра Марковац, Уметничке групе „Хоп. Ла!“ из Београда и лазаревачког позоришта.

„Расветљавање“ обрађује деликте који су извршени у Свилајнцу и оближњим селима Марковац и Седларе. Страдали су махом мужеве оптужених. У седишту криминалне мреже налазила се извесна Кадивка, надрилекарка из Свилајнца.

Текст је настао на основу записника са суђења наведеног у књизи Обрада Гавриловића

„Ћупријски окружни суд 1815–1865“, студија Ивана Јанковића „Мацке и пацке: огледи из историје репресије у Србији“ и „На белом хлебу“ и друге грађе из историје, етнографије, социологије, права и људских права. У процесу настанка текста учествовали су ученици Гимназије Свилајнац и Фармацеутско-физиотерапеутске школе Београд.

Планирано је да премијерно извођење у Дому културе Марковац буде крајем маја.

М. Караџић

Окупирано друштво било је женско друштво пошто су мушкарци у заробљеништву, на принудном раду или у војним одредима

■ О положају жена у Србији током Другог светског рата

Архивски невидљиве

„Жена у окупираној Србији 1941–1944“ др Љубинке Шкодрић, научне сараднице у Институту за савремену историју. Књига је 9. марта представљена у Библиотеци „Димитрије Туцовић“. Уводну реч о делу дао је др Драгомир Бонџић, историчар.

Љубинка Шкодрић је рекла да је окупирано друштво било једно женско друштво пошто су мушкарци били у заробљеништву, на принудном раду или у војним одредима.

– Жене су остајале да саме брину о породици. Специфична искуства имале су оне које су завршавале у логорима и биле подвргнуте различитим мучењима. У мору архивске грађе тешко је доћи до података о

женама. На неком списку можете наћи жену, али нећете њену причу. Због тога је било потребно шире истраживање, пре свега укључивање неких мемоарских сећања, потрага за женама које се још увек сећају и интервјуи с њима. Извори се морају укштати да би се дошло до квалитетније и садржајније приче – објаснила је Љубинка Шкодрић.

Објављено у издању „Архипелага“ и Института за савремену историју, ово историографско дело обрађује друштвени положај жене у једном драматичном добу, интимне везе и, уопште, сарадњу са окупатором, репресију, свакодневицу у селу и граду, женска удружења, учешће у борби и сличне теме.

Током дугогодишњег истраживања ауторки су од помоћи биле утицајне жене тог времена, нарочито оне које су оставиле сећања попут Јулке Мештеровић Пантић и њеног „Лекаревог дневника“.

Историчарка Шкодрић планира да прошири истраживања и да испита како се процес развоја женског питања и положаја жене у друштву одвијао после Другог светског рата, каква је улога организације Антифашистички фронт жена у положају жена после 1945. године и изградњи социјализма. Посебна сфера интересовања су жене које су пружале отпор комунистичком режиму и питање голооточанки.

М. Караџић

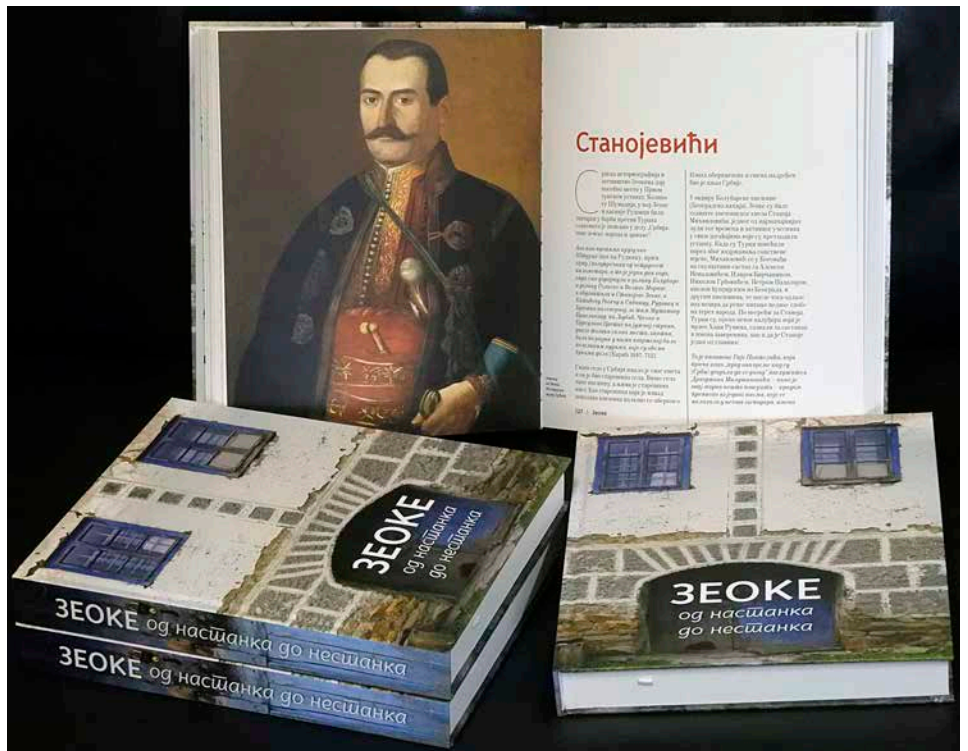
Србија у малом

Окосницу сабране грађе чини породица Станојевић чији су чланови умногоме утицали на историју и културу Србије у 19. веку и првој половини 20. века

Историја, традиција и пуноћа свакодневице Зеока, села лазаревачке општине које нестаје због напредовања рударских радова, сабрани су у монографији „Зеоке од настанка до нестанка“, објављеној у фебруару. Аутори Радосав Чворовић, Милица Живоиновић и Ђорђе Ђирић, које за Зеоке везује порекло или приврженост овом месту, заједно са сарадницима прикупили су грађу, било да је сачувана у материјалном облику или да усмено траје, и забележили је како би о вишевековном постојању овог насеља остао трајни запис.

Омеђена првим писаним траговима о Зеокама из треће деценије 16. века и савременим тренутком, публикација обједињује текстове о географском положају, флори и фауни, историји, становништву, социјалном животу и осталим видовима живљења овог места Шумадијске Колубаре. Књига доноси порекло и генеалогiju зеочких фамилија, као и пописе становништва из 19. века. Информативност је комбинована с прозним текстовима мештана. Те приче о људима и догађајима и личне ретроспективе монографију оживљавају кроз хумор, лирске пасусе, драматичност, утисак исконског и свеprisутну меланхолију проистеклу из свести о неповратном гашењу села. Аутентичност појачавају фотографије, карте, писма и друга разноврсна документација. У широком захвату приватног и јавног видљиво је како се историја преламала у судбинама обичних људи.

Зеоке су почетком 19. века биле седиште кнеза Станоја Михаиловића, једног од најзначајнијих људи тог доба и активног учесника у догађајима који су претходили Првом српском устанку. Осим тога што је кнез Станоје у Сечи кнезова страдао међу првима, важно је и што је Никола, Станојев синовац, први јавно убио Турчина у Првом српском устанку. Николини синови били су образовани и успешни људи. Даљи потомци такође. Станојевићи су оставили трага и у уметности попут Вељка Станојевића у сликарству или Станислава Кракова, Николиног потомка по женској линији, у књижевности и кинематографији.

Кроз поглавља „Зеока“ исписана је ода Пештану, реци која је била извор, купалиште, клизалиште, сметлиште, рибњак, препрека и још много тога. Портрети, песме, предања, кратке језичке форме и многи други жанрови нашли су своје место.

Како су аутори објаснили, идеја о монографији постоји дуже од деценије, али је само писање трајало знатно краће. Сматрају и да би било боље да се више људи укључило. На излазак књиге својом истрајношћу значајно је утицала Оливера Мартиновић Пинтер из Савета Месне заједнице Зеоке.

– Истражујући архиве Србије, Југославије и Београда, изненадио сам се нашим незнањем о Зеокама и тиме колико је значајних људи село дало Србији у 19. веку и првој половини 20. То су, махом, потомци кнеза Николе. Објављена је можда тек трећина свега што ми је прошло кроз руке. Дешавало се да у неким књигама не нађем баш ништа корисно, а онда „ископам“ праву драгоценост. Само писање није ишло лако, али сам имао моменте када се нешто једноставно „проспе“. Наравно, ово је наше виђење. Други аутори би село видели другачије. Књигу доживљавам као основу на коју остали Зеочани треба да надовежу своја сећања како би слика била комплетнија – казао је Радосав Чворовић и посебну захвалност упутио Служби за односе с јавношћу РБ „Колубара“ чији су запослени помогли у обликовању текста и креирању визуелног идентитета монографије.

За др Владету Јанковића, рецензента књиге, Зеоке су оличавале све оно што је кроз историју било сама душа Србије онакве каква је била одвајкада. Село је, по сваком мерилу, место од прворазредног историјског значаја.

– Монографија о Зеокама разматра и друге елементе који су обележили постојање „настанак и нестанак“, овог насеља које би се мирне душе – по историји, природним особеностима, привредним карактеристикама и менталитету становништва – могло сматрати Србијом у малом. Чворовић и његови сарадници учинили су онолико колико се у борби против заборава уопште може учинити. Тиме су одужили дуг прецима и средини која их је подигла, али и оставили белег опомене за нараштаје који долазе – оценио је Јанковић и напоменуо да подухвати попут овог заслужују свако признање и захвалност.

М. Караџић

Промоција

У складу са друштвено одговорним пословањем, монографија је објављена у оквиру споразума о спровођењу пресељења Зеока чији су потписници Месна заједница Зеоке, Градска општина Лазаревац и Рударски басен „Колубара“, односно „Електропривреда Србије“. Општина је издавач. „Зеоке“ ће званично бити представљене 19. марта у 12 часова у Центру за културу Лазаревац.

■ Стари објекти Централне радионице

Радионице које раде седам деценија

Неке од најстаријих радионица Централног ремонта, у складу с потребама производње, данас су сасвим промениле врсту и обим делатности. Мајстори кажу да их за ове погоне не везује само свакодневица, већ и прошлост, а многе и преци

Иако је на помен „Метала“ прва асоцијација ремонт багера, колубарци одлично знају да је овај део Рударског басена своју историју

започео као Централна радионица за одржавање железничких, односно шинских возила тадашњих угљенокопа, средином прошлог века.

Њен главни задатак била је брига о најважнијем сегменту рада – транспорту угља, па је ремонт шинских возила у делокругу „Метала“ од његовог оснивања 1953. године. Ове године навршава се 70 година од оснивања ове, прве Централне радионице „Метала“.

■ Прилагођавање новим временима

– Сви ми овде запослени нисмо само данашњицом везани за „Метал“, него и прошлост и прецима. Мој деда био је међу четрдесетак људи који су први почели да раде овде, баш у овој радионици којом руководим – каже Предраг Стојановић, руководилац Централне радионице „Метала“.

Железнички транспорт дуго је био најпогоднији начин за пренос угља, све док га, у новије време, није наследио систем трака. У складу с тим променама мењала се и улога овог тима, организационо и кадровски, прилагођавајући се потребама производног процеса у Рударском басену „Колубара“. Он данас у организационом смислу припада јединици Ремонт машинске опреме, која послује у оквиру Погона за ремонт. Организација рада је устројена кроз Одељење за ремонт електролокомотива, Одељење за ремонт вагона, Одељење за ремонт кочних уређаја, Одељење за ковачке радове и Столарско-шнајдерско одељење.

Према потребама, људи и послови се прерасподељују, па се радионички простор и радна снага која броји око 90 радника, ангажује и за ремонт багерске опреме. Радионица при обављању послова из свог домена и првобитне

намене добија логистичку подршку од Технолошке припреме, Радионице за машинску обраду, као и од „Металове“ акредитоване лабораторије.

– Овде се сада обавља инвестиционо одржавање свих локомотива и вагона који су у власништву Железничког транспорта Рударског басена „Колубара А“ у Великим Црљенима – појаснио је Стојановић.

Када смо посетили Одељење за ремонт електролокомотива, мајстори су израђивали и регенерисали заштиту радног точка роторног багера, „полумесећ“ и кабл-бубањ „бандвагена 1“. Како смо сазнали, овде се већ два месеца не ремонтују локомотиве јер се ради систем трака у „Преради“. Због тога је искључен и напон помоћу којег се локомотиве и вагони довозе на регенерацију, па су своје мајсторе

Мирољуб Бранковић

прерасподелили у другим одељењима и радионицама, у Службу ремонта рударске и багерске опреме. Запослени су нам потврдили да је за све ове деценије пређен далек пут прилагођавања и усавршавања да би се од ремонта шинских возила дошло до тога да се раде углавном конструкције, регенерације и израде полумесеца за радни точак.

Нови послови заменили старе

У Одељењу за ремонт електролокомотива разговарали смо са браваром Мирољубом Бранковићем из Брајковца, који има радно искуство дуго чак 39 година, а кога смо затекли у послу – брусилу је делове на новоизрађеном полумесецу глодара „Srs1200“. Предраг Стојановић каже да је Бранковић један од најбољих мајстора за ремонт шинских возила. Када је Мирољуб стигао у ову радионицу, колеге су му биле управо неки од првих радника „Метала“, који су радионицу и покренули и од којих је учио посао.

– Обим послова везаних за ремонт шинских возила тадашњих угљенокопа био је огроман и било је много више радника него данас. С друге стране, сада уводимо нове послове, услед промењених потреба система – рекао је Бранковић.

Тренутно се највећи део посла Погона за ремонт обавља у Радионици за регенерацију багерске опреме. Када је она почела с радом педесетих година прошлог века, њена превасходна намена била је одржавање локомотива, вагона и рударске опреме, а први мајстори по струци били су бравари, електричари, машински техничари. Тек касније придружио им се кадар оспособљен за послове као што је вођење техничке документације са спецификацијама за багере.

У пратњи шефа Душана Пејчића обишли смо још три најстарије радионице: за регенерацију багерске опреме, Заваривачку и Браварско-лимарску. У овом делу погона ради 98 мајстора, од којих је

Предраг Стојановић и Душан Пејчић

трећина нових радника који су примљени прошле године. Тренутно је у току инвестициона оправка два багера – „глодара 5“ са Поља „Е“ и „глодара 10“ са „Радљева“. Раде се кашике, колица, тркачи, наваривање бронзе, усмеривачи, кочиони механизми и све остало што је везано за инвестиционе оправке.

У радионици за регенерацију багерске опреме, која се сматра „ударном“, срели смо Драгана Манојловића и то док је заваривао кашику ЕШ-а 5, заједно са још једним заваривачем и два бравара. Драган као заваривач овде ради већ 12 година.

Његов колега, бравар Зоран Радосављевић из Конатица, запослен је у истој радионици већ 27 година и задовољан је послом, а док смо разговарали радио је на колицима, што подразумева да их комплетно намонтира, подмаже и осигура.

У Заваривачкој радионици за то време радило се на заваривању 14 кашика са „глодара 10“ и осам са „глодара 5“.

Филип Стефановић, један од новопримљених радника има седам месеци радног стажа и дошао је у радионицу практично из школске клупе. Врло брзо је схватио посао и каже да се у „Металу“ лако снашао, јер је ту често долазио и на школску праксу.

У истој радионици на кашикама је радио и бравар Бранко Максимовић из Ваљева, спајајући ланце. У „Металу“ је око годину и по дана, а пре тога имао је сасвим другачији посао, невезан за своју струку. Каже да му је све занимљиво, а иако је прошло неко време откад се школовао, његов пример доказује да се занат не заборавља.

На крају посете обишли смо Браварско-лимарску радионицу у којој смо затекли два искусна бравара Милована Томића и Слободана Марковића, док су преносили своје знање на ученике друге године дуалног образовања Техничке школе „Колубара“ у Лазаревцу, који су дошли на праксу.

М. Пауновић

Филип Стефановић

Зоран Радосављевић

Бранко Максимовић

Организација

Погон за централни ремонт састоји се од четири мање јединице: Техничка припрема, Ремонт електричних машина, Машински ремонт у радионици и Електромашински ремонт на терену. У оквиру ових јединица пуно је мањих одељења и радионица. У оквиру Машинског ремонта у радионици, чији је управник Предраг Влајић, постоје радионица за регенерацију, радионица за машинску обраду, радионица за ремонт шинских возила и радионица за пратеће делатности.

У служби хуманости

У недељу, 12. марта, у сали СРЦ „Колубара“ велики број Лазаревчана окупио се да испрати меч између кошаркашких клубова „Лазаревац Парагон“ и „Реал Београд“, који је завршен победом домаћина и то са резултатом 78 : 63. Ипак, пошто је меч имао и хуманитарни карактер, резултат је остао у другом плану, а овом приликом сакупљено је више од пола милиона динара помоћи за лечење нашег малог суграђанина Косте Лешевића, који има ретку мутацију гена.

– Реч је о два кошаркашка тима иза којих стоје прослављени српски репрезентативци – Стефан Бирчевић и Милан Гуровић, који су својим ауторитетом много допринели да акција буде успешна. КК „Лазаревац Парагон“ има за циљ да покаже да посао једног спортског клуба нису само терен

■ Лазаревчани се удружили да помогну Кости

и резултати, већ и друштвена одговорност и хуманитарна ангажованост. Данима пре меча позивали смо грађане да дођу и купе улазнице, које су биле симболичних 200 динара и желимо да се захвалимо свима који су се одазвали – рекао је председник клуба Владимир Илић.

На великом одзиву суграђана, који су купили више од три хиљаде карата за меч, захвалио се и Владимир Драгићевић, директор СРЦ „Колубара“, чији Сектор за спортско-рекреативне активности је био укључен у организацију утакмице.

– Хала је била препуна, атмосфера посебна и драго

нам је што смо могли да дамо свој допринос оваквој акцији – истакао је Драгићевић.

Он је додао да СРЦ уз своје редовне активности за запослене у Рударском басену, међу којима су најпопуларније базен, теретана и рекреације, сваког месеца организује посебна такмичења. Тако је крајем прошлог месеца одржан турнир у баскету „три на три“, на коме је учествовало шест екипа запослених у „Колубари“, а победницима су додељене дипломе и пехари. Идеја је наишла на одличне реакције, а у плану је да последњих дана марта слично надметање буде организовано и у малом фудбалу.

– И за тај турнир имамо добро интересовање, очекујемо да ће се пријавити још екипа и позивамо све заинтересоване да нам се придруже – рекао је Драгићевић.

М. П.

■ Професор филозофије у Гимназији надиграо противника у финалу легендарног тв квиза

Саша Стајчић победник „Слагалице“

Саша Стајчић, лазаревачки професор филозофије, надиграо је 1. марта свог противника у финалу и тако постао победник 159. циклуса чувеног телевизијског квиза „Слагалица“. Његово учествовање испратио је велики број Лазаревчана, а пре свега његових ученика и колега из Гимназије, који су га подржали и на друштвеним мрежама.

Саша се у квизовима „Сам против свих“ и „Високи напон“ опробао још пре 15–20 година као студент Филозофског факултета, а пре 12 година учествовао је и у квизу „Милионер“. Надметао се са жељом да тестира своје знање, а за „Слагалицу“ се пријавио због велике гледаности и компетентности такмичара. Пријави, тестирању и самом учествовању претходила је припрема – доста читања,

информисања и праћења ранијих емисија. Каже да, и поред све припреме, када се упале светла и камере, услед треме приликом испитивања, лако могу испливати слабости карактера и празнине у знању.

– Најтеже је изборити се са тремом, али битно је квиз не

схватати и доживљавати превише озбиљно, већ као игру. Мене је тек у финалу стигла права трема, јер сам од почетка губио па сам морао да јурим резултат. До тада је све текло и боље него што сам очекивао, јер сам већ на почетку успевао да остварим предност коју сам касније само

одржавао и повећавао – наводи Стајчић.

Победом у квизу Саша је показао и промовисао знање, али и образовну институцију у којој ради. Подршка колега и ученика Гимназије много му значи. Када говори о односу нових генерација према знању, каже да ствари иду набоље када је у питању њихова отвореност и ширина интересовања.

– Млади данас можда мање читају књиге него пре, али доста се информишу преко интернета и воле квизове. На тај њима занимљив начин, стичу опште знање из разноврсних области. Као професор, пратећи њихова интересовања и потенцијале, трудим се да у настави правим корелације с другим областима и предметима, и на тај начин их заинтересујем за филозофију – истакао је Саша Стајчић.

А. Т.

